

PETRU DOBRA (?-1757), PROTECTOR AL UNIRII. PRELIMINARI

PETRU DOBRA (? - 1757) BESCHÜTZER DER UNION. PRÄLIMINARIEN

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser des Beitrags behandelt, anhand einer bestimmten historiographischen Ebene und einiger veröffentlichten und unveröffentlichten Archivquellen, im Rahmen einiger präliminären Untersuchungen, einige Koordinate der politischen Aktivität des rumänischen Adligen Petru Dobra (?- 1757), Direktor der Fiskalsachen des Fürstentums Siebenbürgen und einer der zuverlässigen Mitarbeiter des Bischofs Inochentie Micu Klein, Aufrufer der politischen Kämpfe der Siebenbürger Rumänen für nationale Rechte im Jahrhundert der Aufklärung. Beteiligt an den politischen Unruhen der Siebenbürger Rumänen, in direkter Beziehung zu einigen Momente der Stabilisierung der religiösen Union im Fürstentum, Petru Dobra wird von Kaiserin Maria Theresia durch den Kaiserlichen Erlass vom 15. April 1746 als einer der vier Beschützer der Union ernannt, zusammen mit Baron George Pongrácz von St. Miklós und Ovár, Graf von Thorda, Ignác Bornemisza von Kászón und David Máriaffy von Maxa, Graf von Klausenburg.

Petru Dobra hat in dieser Qualität auch im Sinne der Anweisungen der aulischen und staatlichen Ebene für die Stabilisierung der religiösen Union aktiviert, zusammen mit den bischöflichen Vikar Petru Pavel Aron oder mit Leuten der Kirche und einigen siebenbürgischen Beamten, in den Grafschaften Nedere Alba und Kochel, im Fogarasch Land und sogar in *Fundus Regius*. In dieser Abschnitt der Untersuchung wird in der *Anlage* der Text einer Denkschrift aufgewertet und veröffentlicht, der Petru Dobra zu verdanken ist und am 11 Januar 1749 entworfen wurde. Teilweise von den Historiker Silviu Dragomir aufgewertet, diese Denkschrift enthält einen kurzen Rückblick auf die Vergangenheit der siebenbürger Rumänen am Ende des 17. Jahrhunderts und bezüglich der religiösen Union macht es eine Aufzählung einiger effektiven administrativen und politischen Maßnahmen, die zur Rückkehr eines Teiles der Rumänen zur Union beigetragen haben, ohne die Folgerungen dieser Situationen für die Behörden aus Wien – die eine nicht sehr realistische Vorstellung über die Union im Fürstentum hatten – auszulassen.

Calitatea de protector al Unirii, pe care a îndeplinit-o directorul cauzelor fiscale din Principatul Transilvaniei, Petru Dobra (?-1757)¹, în urma decretului împărătesei Maria Tereza din 15 aprilie 1746, ne îndeamnă, chiar în cadrul unor investigații preliminare, să ne gândim la cercul de colaboratori ai lui Inochentie Micu-Klein, inițiatorul luptei politice a românilor ardeleni pentru drepturi naționale în secolul Luminilor². Nobilul român din Zlatna, care chiar dacă a trecut la catolicism nu a renegat națiunea română, a făcut parte din acest cerc de colaboratori ori figuri elitare românești, care au îndeplinit nu o dată rostul unor grupuri de influență. Evoluția sa administrativă și profesională a continuat și în timpul exilului roman al lui Inochentie (1745-1768)³.

¹ Dr. A[ugustin] Bunca, *D[obra], Petru*, în Cornel Diaconovich, *Enciclopedia Română*, II, Sibiu, 1900, p. 185; Paul Binder, *Cîteva date despre nobilul român Petru Dobra (cca. 1690-1757) din Zlatna*, în *Apulum*, XXV, 1989, p. 307-309.

² D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române*. Ediție nouă cu adăugiri și precizări, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 151-158; Ladislau Gyémánt, *Mișcarea națională a românilor din Transilvania între anii 1790-1848*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 41-49.

³ Francisc Pall, *Ein siebenbürgischer Bischof in römischen Exil: Inochentie Micu Klein (1745-1768). Studien und unveröffentlichte Dokumente*, Köln/Weimar, Wien, Böhlau Verlag, 1991; Idem, *Inochentie Micu Klein. Exilul la Roma 1745-1768*. Studiul *Exilul lui Inochentie Micu Klein la Roma (1745-1768)*, selecția și transcrierea documentelor, aparat critic de Francisc Pall, I-II/1-2. Cuvânt înainte de ÎPS Lucian Mureșan. Prefață de Pompiliu Teodor. Ediție îngrijită și indice de Ladislau Gyémánt, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 1997.

Încercăm să ne apropiem de una din cele mai interesante cariere laice, înregistrate de un român din Transilvania secolului Luminilor – ne referim, firește la controversatul Petru Dobra⁴. Precizăm că în cadrul comunicării de față vom aduce în discuție doar colaborarea cu episcopul Inochentie Micu Klein, unele raporturi cu Petru Pavel Aron după deceniul șase al secolului al XVIII-lea și câteva aspecte ale activității în calitate de protector al Unirii.

Inochentie Micu Klein a fost sfătuit, în perioada în care se găsea la Viena (1734-1735), de Petru Dobra, procurorul cauzelor fiscale din Transilvania, preocupat și de probleme juridice, din moment ce a tradus în limba latină, pentru nevoi administrative și profesionale interne, sub titlul *Regula Legis, Îndreptarea legii*, Târgoviște, 1652 (o sinteză a dreptului românesc, bizantin și apusean, tipărită în epoca lui Matei Basarab, domnul Țării Românești)⁵ – să solicite împăratului Carol al VI-lea aprobarea schimbării domeniilor Gherlei și Sîmbăta de Jos, atribuite Episcopiei, cu domeniul Blajului, așezat mai în centrul diecezei, mult mai mare ca suprafață și cu terenuri mai fertile. Propunerea lui Petru Dobra, împărtășită de episcop și sancționată ca atare de împărat, era foarte importantă pentru reședința episcopală, mănăstirea cu călugări, tipografie, seminar și școli⁶. Domeniul Blajului a fost predat lui Inochentie, prin contractul cu Camera Aulică la 31 august 1735, actul fiind verificat la Sibiu, la nivel gubernial, în 26 septembrie 1735, pentru ca titularul proprietății să intre în posesia lui în mai 1737⁷. Nu putem să nu subliniem importanța materială, politică și culturală a unei astfel de schimbări domeniiale, la care a fost părtaș și Petru Dobra, dacă avem în vedere rostul instituțiilor întemeiate pe acest domeniu (episcopie, tipografie, școli, biblioteci etc.). Această schimbare nu a fost străină de interese naționale, dar și aulice, având în vedere, de pildă rostul școlilor care trebuiau să ajute, în viziunea Vienei, și la întărirea Unirii religioase în această parte a Imperiului⁸. Precizăm aceasta cu atât mai mult cu cât Petru Dobra, unul din colaboratorii lui Inochentie Micu Klein, va îndeplini mai târziu și rolul de protector al Unirii.

Colaborarea directorului cauzelor fiscale din Transilvania, Petru Dobra cu episcopul Inochentie Micu Klein, a continuat, după cum se poate atesta documentar, chiar în epoca exilului în „Cetatea Eternă” (1745-1768). Ne gândim, în acest sens, la un document din 18 februarie 1746, care consemnează o vizitațiune canonică în părțile Făgărașului, unde Unirea cu biserica Romei era pusă sub semnul întrebării⁹. Din delegație, condusă de episcopul unit rutean Mihai Olszavszky, ar fi făcut parte și un comisar regal, în persoana unui eminent bărbat politic – probabil Petru Dobra, după părerea autorului – care i-a relatat despre „starea jalnică a Unirii”¹⁰.

Pe linia aceleași colaborări se înscrie și o scrisoare mai amplă a vlădicăi, redactată la Roma în 2 iulie 1746. De fapt, este un răspuns la o scrisoare a lui Petru Dobra (neidentificată încă). Inochentie se plângea procurorului general al Principatului și unul dintre protectorii oficiali ai Unirii¹¹ de „starea nenorocită a diecezei”. Menționează că de la plecarea din dieceză nu i-au sosit

⁴ I. Tóth Zoltán, *Primul secol al naționalismului românesc ardelean 1697-1792*. Traducere din limba maghiară de Maria Someșan, București, Pytagora, 2001, p. 169, 181-182.

⁵ Eva Mârza, „Îndreptarea legii”, în *traducerea latinească a lui Petru Dobra (exemplarul de la Biblioteca Batthyaneum – Alba Iulia)*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, II, 1986, p. 43-44.

⁶ Augustin Bunea, *Din istoria românilor. Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, Blaj, 1900, p. 15; Iacob Mârza, *Școală și națiune (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale)*, Cluj-Napoca, Dacia, 1987, p. 47.

⁷ A. Bunea, *op. cit.*, p. 15. Activitatea lui Petru Dobra în sfera administrativ-financiară a Episcopiei Blajului înregistrează și alte aspecte. Ne gândim, în acest context al cercetării, la problema catedraticului (taxă de un florin, strânsă de protopopi și achitată cu ocazia sinodului general) și pominoacelor (dare cu titlu de onor) în epoca lui Inochentie Micu Klein, Petru Pavel Aron ș.a., de care erau interesate chiar și autoritățile imperiale (contele Uhlfeld, de pildă) către mijlocul veacului al XVIII-lea. Cf. Greta Monica Miron, *Biserica greco-catolică. Cler și enoriași (1697-1782)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2004, p. 85-88.

⁸ Iacob Mârza, *Actele fundamentale ale școlilor de la Blaj. Oportunitatea unei reeditări*, în *Apulum*, XXXIV, 1997, p. 317-334; Idem, *École et nation (Les écoles de Blaj à l'époque de la renaissance nationale)*. Traduction Rodica Chira et Doina Pușcău, Cluj-Napoca, „Centre d'Études Transylvaines”, 2005, p. 47-48.

⁹ Francisc Pall, *Inochentie Micu Klein. Exilul la Roma 1745-1768*, I, p. 54.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 48, 53, n. 72; II/1, p. XV, 133-135, nr. 43.

din „veniturile bunurilor episcopale” decât 500 de florini. Este un motiv în plus să stăruie pe lângă Petru Dobra, ca să-i expedieze alți bani din aceleași fonduri („[...] et quia a tempore obitus mei ex proventibus bonorum nonnisi 500 fl. percepi clerusque meus nihil submittit ut solvenda solvere et sufficientibus impensis redire possim, dignatur Spectabilis Dominatio V[est]ra meo nomine eos quorum inter est efficienter monere, ne tardent distractis fructibus pecuniam transmittere”)¹². Calomniat ca drept rebel („[...] atque hac ratione occulto calumniose declaratus sum rebellis et fere perduellis, [...]”)¹³, Inochentie socotește că ar fi victima uneltirilor secrete ale teologului iezuit, fapt care a determinat ca autoritățile guberniale și aulice să-l îndepărteze din scaunul vlădicesc¹⁴.

Petru Dobra, „causarum fiscalium director”, este implicat, în virtutea postului său, în evenimente administrativ-politice care au marcat Biserica Unită din Transilvania, dacă avem în vedere importanța sinodului electoral din 4/15 noiembrie 1751, la câteva luni după renunțarea lui Inochentie Micu Klein la scaunul episcopal (7 mai 1751) și în raport cu decretul împărătesei Maria Tereza (30 august 1751). De fapt, prezența lui Petru Dobra la sinod în calitate de comisar regal, alături de David Mariaffy de Maxa, prefectul comitatului Cluj, a avut indiscutabil un rost administrativ, exprimând punctul de vedere al cercurilor aulice față de românii uniți, respectiv în ceea ce privește starea Unirii în anumite părți ale Principatului. Se știe că, dintre cei trei candidați, Petru Pavel Aron, Grigore Maior și Silvestru Caliani, primul a fost declarat câștigător, împărăteasa Maria Tereza semnând actul de candidatură pentru Petru Pavel Aron¹⁵.

După alegerea lui Petru Pavel Aron în scaunul vlădicesc al Blajului, Petru Dobra s-a găsit, nu o dată, aproape de cel care va deschide școlile Blajului în toamna anului 1754. În cadrul tulburărilor interne, de natură religioasă și administrativă, iscate de alegerea lui Petru Pavel Aron ca vicar episcopal, după demisia lui Inochentie Micu Klein, context în care s-au impus prin „activism” profesorii blăjeni Grigore Maior și Silvestru Caliani, în toamna 1756 – primăvara 1757, cei doi călugări ajung la Sibiu. Au solicitat guvernatorului chiar un pașaport, pentru a ajunge la Viena, ca să prezinte o reclamație, cu atât mai mult cu cât la Blaj, au fost înlăturați din anumite demnități capitulare. În acest context au ajuns și la consilierul imperial Petru Dobra, care va trimite la Viena, în 11 martie 1757, un raport despre această situație¹⁶.

De altfel, relațiile lui Petru Dobra cu episcopul Petru Pavel Aron se mențin, în aceeași perioadă, când starea Unirii religioase din multe părți ale Transilvaniei „se clatină,” din cauza mai multor tulburări, între care s-au impus, prin intensitate și consecințe, cele în fruntea cărora s-au aflat Visarion Sarai (1744) și călugărul Sofronie (1760-1761)¹⁷. Din partea autorităților aulice, care nu aveau o informare suficient de corectă asupra situației Unirii cu Biserica Romei în Transilvania, au fost emise mai multe reglementări¹⁸. Ele urmăreau, pe de o parte, normalizarea situației românilor ortodocși, amenințați de tendințele acaparatoare ale Mitropoliei de la Carlovitz și, pe de altă parte, căutau să „stabilizeze” Unirea în această zonă a Imperiului¹⁹. Unul din aspectele așa-zisei „politici integrative” a autorităților habsburgice viza, în esență, toleranța față de ortodocși și religia lor, în paralel cu consolidarea Unirii în anumite părți ale provinciei.

¹² *Ibidem*, II/1, p.134.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Augustin Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisiu Novacovici sau Istoria românilor ardeleni de la 1751 până la 1764*, Blaj, 1902, p. 5-7. Cf. și Zenovie Păclișanu, *Istoria Bisericii Române Unite, în Perspective*, XVII, 65-68, 1995, p. 19 sq. (II. Alegerea și numirea lui Petru Aron. Lupta împotriva instituției teologului).

¹⁶ A. Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisiu Novacovici [...]*, p. 9-37; I. Tóth Zoltan, *op. cit.*, p. 196-201; Zenovie Păclișanu, *op. cit.*, loc. cit.

¹⁷ A. Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisiu Novacovici [...]*, p. 171-240; Silviu Dragomir, *Istoria desrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII*, I, Sibiu, 1920, p. 137-150; II, 1930, p. 124-201; Zenovie Păclișanu, *op. cit.*, loc. cit.

¹⁸ Mihai Săsăujan, *Politica bisericească a Curții din Viena în Transilvania (1740-1761)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 95-145, 146-251; Idem, *Habsburgii și Biserica Ortodoxă din Imperiul Austriac (1740-1761). Documente*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, passim.

¹⁹ *Ibidem*.

În calitate de vicar episcopal, Petru Pavel Aron a participat, efectiv și nu o dată, la unele acțiuni pentru revenirea la Unire, acolo unde populația românească era nemulțumită de această situație. De câteva ori, vicarul episcopal a fost ajutat, în efortul său pacificator, de Petru Dobra. O parte din acțiunile lui Petru Dobra de stabilizare a Unirii se intersectează cu eforturile, constante dar dificile, ale lui Petru Pavel Aron. Conștiente de gravitatea situației, care viza în ultimă instanță un aspect extrem de important al politicii habsburgice în Transilvania, autoritățile aulice încearcă să preia „rezolvarea problemei”, prin numirea unor protectori ai Unirii, oameni politici ori funcționari superiori, credibili în fața românilor ardeleni (mai ales cei care au renunțat la Unire!), care să fie o legătură între situația de pe teren, respectiv Guberniul transilvan și Curtea Vienei. Relevantă a fost, în acest sens, numirea de către împărăteasa Maria Tereza, prin decretul imperial din 15 aprilie 1746, a patru protectori ai Unirii în Transilvania: baronul George Pongrácz de Sz. Miklós și Ovár, consilier gubernial și cancelar provincial în Transilvania, comitele Turzii, Ignác Bornemisza de Kászón, comitele Clujului, David Máriaffy de Maxa (la origine, român!); Petru Dobra, provizorul general al Transilvaniei²⁰.

Din instrucțiunile primite, în mod periodic, de la autoritățile aulice, prin intermediul Guberniului transilvănean, rezultă că protectorii Unirii trebuiau: să îndepărteze „răul neunirii”, mai ales în comitatele Alba și Târnava, în ținutul Făgărașului, chiar în *Fundus regius*. Se impuneau: prinderea și pedepsirea preoților schismatici; împiedicarea candidaților la preoție să treacă în Țara Românească și Moldova pentru hirotonire, de unde și măsuri de întărire a siguranței la granița de sud a Principatului; pedepse fizice ori amenzi în bani (materiale, confiscări de animale și bunuri mobile etc.), care să se aplice răzvrătiților; necesitatea unei strânse colaborări între vicarul episcopal din Blaj și teologul iezuit cu protectorii Unirii; observarea permanentă și cu mare atenție a populației și a clerului român, ortodox și greco-catolic, pentru a împiedica tulburări de orice natură, inclusiv cele care vizau starea Unirii²¹.

Colaborarea lui Petru Dobra în spiritul acestor instrucțiuni (din care am reținut câteva) cu vicarul episcopal Petru Pavel Aron s-a concretizat în iarna anului 1748, când s-au desfășurat tulburările antiunioniste de la Sibiu, ocazie cu care o deputație românească solicita permisiunea de-a se întoarce la religia ortodoxă. Între răzvrățiții, care au fost pedepsiți de vicarul episcopal și Petru Dobra, s-a impus țăranul Ioan Oancea²². Cazuri similare s-au înregistrat și în mai multe sate din zona Sibiului. Țăranii prinși au fost judecați în fața unei comisii, compusă din superintendentul iezuit din Sibiu, pater Anton Gallob, vicarul episcopal Petru Pavel Aron, teologul iezuit Iosif Balogh și directorul fiscal Petru Dobra. Răzvrățiții au declarat, în scris, că se

²⁰ A. Bunea, *Din istoria românilor. Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, p. 198; I. Tóth Zoltán, *op. cit.*, p. 159; Mihai Săsăujan, *Habsburgii și Biserica Ortodoxă din Imperiul Austriac (1740-1761)*, p. 304-308. Într-un ordin din Viena, 8 iunie 1746, Maria Tereza dispune către stările politice din Transilvania măsuri care ar trebui luate pentru întărirea Unirii în Principat (mai ales în părțile sudice). Se precizează între altele: „Fără întârziere, directorul fiscal să deruleze procesul conform legii la prima Tablă Regească și în cadrul Dietei și să-i pedepsească după măsură”, p. 305. Referința este evidentă la Petru Dobra. „Quinto haben wir die Bestellung einiger sagenennten Protectoren gnädigst bewilligt und hierzu unseren Gubernial Rath Baron Georgium Pongraz de Szent Miklos und Ovar, dan Obergespahn zu Thurda Ignatium Bornemihsa Kaszon, wie auch den David Mariathi de Mara Obergespan zu Colos und Petrum Dobra causarum fiscalium directorem ernennen, welche vorbesagte vier Protectores auf die Schismaticos ein wachthames Aug haben, die Unierte nach Billichkeit schützen, und in seinen fällen wo sie selbst nicht gleich abhelfen können, ihre Berichte an Unseren Landes Gubernatore und die Katholische Gubernial-Räthe abstaten und sich allda belehren sollen”, p. 307. Vezi și Silviu Dragomir, *op. cit.*, I, p. 173-183 (cap. V. *Protectorii Unirii*); Zenovie Păclișanu, *op. cit.*, loc. cit. Este util și articolul lui Emilian Stoica, *Informații nouă privitoare la „protectorii Unirii” în Transilvania – Culese din arhivele Primăriei Sighișoara*, în *Revista istorică*, XIX, 1933, p. 155-158. Extragem din *Partitio Districtum* (1746), al doilea document publicat, în care se precizează și regiunea din sudul Principatului, de care răspundea Petru Dobra în calitate de protector al Unirii: districtul Făgărașului, scaunul săsesc Sibiu, Sighișoara, Brașov, Mediaș, Rupea, Șinca Mare, Nocrich, Sebeș, Miercurea și Orăștie.

²¹ Silviu Dragomir, *op. cit.*, I, p. 179.

²² *Ibidem*, p. 180.

vor întoarce la Unire; dar n-au fost eliberați din închisoare, fiindcă nu puteau plăti amenda impusă²³.

Aspecte din activitatea lui Petru Dobra în calitate de protector al Unirii cât și păreri despre istoria Transilvaniei, respectiv asupra Unirii întâlnim într-un text istoric, un *Memoriu* din 11 ianuarie 1749. Într-un fel, Petru Dobra încearcă să-și justifice, mai mult într-o manieră particulară decât oficială, după cum susține Silviu Dragomir, acțiunile la care a participat, „de iure et de facto”, pentru pacificarea românilor răzvrățiți și întorși de la Unirea religioasă cu Biserica Romei²⁴. *Memoriul*, atribuit lui Petru Dobra, este structurat pe trei părți: a) privire retrospectivă asupra istoriei românilor ardeleni la sfârșitul secolului al XVII-lea și a Unirii religioase (situația religioasă și politică a românilor ardeleni, inclusiv pe Pământul Regesc; aspecte din vremea episcopilor Ioan Giurgiu Patachi și Inochentie Micu Klein etc.) (*Anexă*, f. 641r-643v); b) acțiuni efective, la care a luat parte pentru întoarcerea românilor la Unire, punctând câteva din fărâdelegile și ilegalitățile săvârșite de români în comitatele Alba și Târnava, în Ținutul Făgărașului, care inițial au aderat la Unire (situația tulbure cauzată de mișcarea condusă de călugărul Visarion Sarai; starea jalnică a lăcașurilor de cult; incidentele de la Rășinari și Săliște etc. (*Anexă*, f. 644r-648v) ; c) soarta „nefericită” a Unirii religioase în Transilvania din perspectiva românilor ardeleni, fără să omită consecințele acestei situații pentru autoritățile aulice (care aveau, de la Viena, o cu totul altă percepție asupra Unirii în Transilvania); măsurile luate (inclusiv de ordin pecuniar) pentru îndreptarea situației existente pe teren, cu scopul final de întărire a Unirii în anumite zone sensibile (*Anexă*, f. 649r-651v). De altfel, acest text, izvor istoric indiscutabil, surprinde diferite fațete ale personalității fostului protector al Unirii, Petru Dobra, după cum s-a stabilit deja în istoriografie²⁵.

Asupra protectoratului Unirii, pe care l-a îndeplinit Petru Dobra cinci ani (1746-1751) s-ar putea oferi multe amănunte, care nu-și găsesc locul, totuși, în acest context. În vara anului 1751, Petru Dobra intervine, din nou, asupra situației tulburi a Unirii pe Pământul Crăiesc, redactând o petiție în numele românilor uniți de aici, care solicitau pământ pentru construirea de case și pentru agricultură. Petiția, de altfel justificată, n-a fost soluționată la Sibiu, la nivel gubernial, dar nici la Viena, unde reprezentanții comunității săsești au avut, totuși, câștig de cauză. Petru Dobra, considerat „răsărit din neamul disprețuit al Valahilor” în concepția sașilor, este pus pe linie secundară. În litera rescriptului imperial, la 18 noiembrie 1751, adresat comitelui Clujului, Ignác Bormenisza de Kászón, este eliberat din funcția de protector al Unirii religioase, fiind numit doar asesor la Tabla regească de pe lângă Guberniul transilvănean²⁶. De altfel, din perspectivă istorică, proprietățile sașilor de pe Pământul Crăiesc aveau caracter erarial sau fiscal, de care dispunea statul, după cum se susține în istoriografie. Aceasta nu convenea comunității săsești din zonă. A fost un motiv pentru care s-a procedat la îndepărtarea lui Petru Dobra, cu concursul direct al liderilor comunității săsești, din rândul protectorilor Unirii²⁷ și, pe de altă parte, justifică, argumentația istorică pusă de acesta în petiția redactată în numele românilor de pe Pământul Crăiesc.

Abordarea activității lui Petru Dobra, procuror general al Principatului Transilvaniei, pentru efortul său de stabilizare a Unirii religioase, după ce a fost numit protector al Unirii în părțile sudice ale țării (15 aprilie 1746), ne îndreaptă în cadrul unor investigații preliminare către o

²³ *Ibidem*, p. 181. Pentru alte colaborări al lui Petru Dobra cu vicarul episcopal, cf. p. 188-189. În acest stadiu documentar este surprinzătoare disponibilitatea administrativă al lui Petru Dobra, dacă avem în vedere și scrisoarea amplă a lui Varlaam, egumenul mănăstirii Prislop (1749), care răspundea și de mănăstirile din Plosca și Vaca, către protectorul Unirii. Solicita să-l ajute la recuperarea bunurilor mobile și imobile tâlhărite de săteni cu prilejul tulburărilor cauzate de mișcarea lui Visarion Sarai. A. Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisie Novacovici [...]*, p. 320-330.

²⁴ Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 184-189.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, p. 214.

²⁷ Cf. și A. Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisie Novacovici [...]*, p. 416.

mai veche întrebare a lui Zenovie Pâclișanu²⁸. Preotul și istoricul român ridică, în deceniul doi al secolului trecut, modalitatea de-a scrie istoria Unirii, pe care o înțelegea ca un proces complex și de durată, de propagare a catolicismului între români, cu momente întunecate și luminoase. Frământările religioase, sociale și politice din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, anii în care au fost activi Inochentie Micu Klein și Petru Pavel Aron, tulburările cauzate de Visarion Sarai și Sofronie, inclusiv etapele ori locurile – nu puține – în care Unirea a fost pusă sub semnul întrebării, de unde și numirea unor protectori (între care și Petru Dobra, baronul George Pongrácz de Sz. Miklós și Ovár, consilier gubernial și cancelar principal în Transilvania; comitele Turzii Ignác Bornemisza de Kászon, comitele Clujului, Daniel Máriaffy de Maxa), fac parte din istoria acestui fenomen religios și politic, invocat de istoricul ardelean. Activitatea protectorilor Unirii, care a dat rezultatele scontate de autoritățile guberniale și aulice doar în anumite locuri și cazuri, și Petru Dobra este un exemplu convingător, pledează pentru particularismul politicii bisericești integrative a Curții din Viena în Transilvania secolului Luminilor față de românii ortodocși și uniți²⁹. Petru Dobra poate fi considerat, chiar în acest stadiu de cercetare preliminară, un reprezentant al acestei politici într-o provincie imperială importantă sub multiple raporturi. Nobil român, trecut la romano-catolicism³⁰, care nu și-a uitat originile, chiar dacă a îndeplinit o funcție oficială care a generat nu o dată stări conflictuale pe teren, Petru Dobra merită și astăzi elogiul lui Samuil Micu din *Historia Daco-Romanorum sive Valachorum* „[...] fuere aliqui, et sunt qui quamvis ritum mutaverit, aut religionem, tamen nationem minime abnegarunt, imo sedulos ac strenuos se praestiterunt in protegenda et dependenda sua natione; talis fuit Petrus Dobra causarum Fiscalium in Transylvania director, cujus memoria immortalis celebratur apud Valachos, hodieque inveniuntur nonnulli ejus modi digni viri”³¹.

IACOB MÂRZA

ANEXĂ

1749. 11 Jan[uar]ii

Memoriale, Valachorum non Unitorum nomine Aulae [1]748 porrectum et medio Rescripti R[egii] D[a]to 13 Nov[embris] [1]748 Gub[er]nio transmissum dilucidaturus Director fiscalis, Petrus Dobra, Consilio, ut superinscripsit, Catholico, sub 11 Januarii [1]749, exhibuit *Synopticam deductionem Status Unionis* in Tran[sylva]nia, qua regrediendo ad genesis Unionis sub Leopold I, id statuit, 1698, operante praesertim Societate Jesu, in generali Synodo Albensis, Athanasium Ep[iscopu]m una cum Clero, sibi pro tunc adjuncto et assistente, Unionem publice amplexum et professum fuisse, accersito et convocato per partes paulo post etiam absente Clero, nec non de singulis coloniis Valachicis, etiam pro nunc tenere reluctantibus, ternario seniorum numero, ut id ipsum exemplo Antistiti sui praestarent. Quod et cum gaudio factum fuisse, viva memoria plurimorum, modernae aetati tradi. Verum quidem esse, quod quidem nobilis Valachus, in Scholis Romano-Catholicis eruditur, Gabriel Nagyszeghi de Dobhyony, [f. 641v] alias advena, cum adscitis sibi nonnullis Albae Juliensibus nauticae et insolitoriae conditionis viris, gravo suo consilio percitissese contra tenellam Unionem erexerit, hanque protestationem, autoritate protonotariali in, et ad posteritatem Valachicam transscribi fecerit. Reclamasse etiam Clerum et Bulgaros BolgárSzezienses ad Coronam suburbanos, pro nunc totaliter Valachisatos, una cum Valachis Districtus Barcensis et nonnullis Graeculis, Institoribus, Fogarasini toleratis. At Nagyszegii molimina suppressa; his vero, Coronensibus et Fogarasiensibus fermentum Graecum sequi relictum quidem, ita tamen, ut in Jurisdictionalibus Ecclesiasticis ab Episcopo Unito

²⁸ *Cum ar trebui scrisă istoria Unirii?*, în *Cultura creștină*, V, 9, 1915, p. 271-274.

²⁹ Mihai Săsăujan, *Politica bisericească a Curții din Viena în Transilvania (1740-1760)*, passim.

³⁰ Vezi considerațiile lui Remus Câmpeanu despre nobilimea de tradiție (maghiarizată) în *Elitele românești din Transilvania veacului al XVIII-lea*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 64-74.

³¹ Cf. I. Tóth Zoltán, *op. cit.*, p. 299-300, n. 2.

dependerent, eidemque compesantem census praestarent; sicque in tota provincia Unionem stabilitam fuisse, accedentibus privilegiis et Diplomatis Caesaris, quibus Clerus Valachicus Latino aequiparabatur, novis, novisque favoribus et foundationibus praedivitis, quibus ipsa gens ingratisima, ad moderna usque tempora adeo libere fruebatur, ut se ipsam

felicem sensit. [f. 642r] stetisse taliter Unionem, donec famosus ille Impostor Vizariion, antea farcinarius, institor exposit, perdita substantiola institutae suae Monachus Graeci Ritus Laicus, ceteroquin illiteratus, A[nn]o 1744, circa initium M[ensis] Aprilis in Tran[sylva]niam oberrans, pessimis de S[ancta] Unione in rudes Valachorum mentes implantatis sentimentis, signanter in Districtu Dobrensi, Comitatu Hunyad[ensi], Sedibus SzászVáros, Szász Sebes, Reissmarkt et Cibinio in miseram hanc convulsionem, et a S[ancta] Unione secessionem adduxisse illos ipsos supplicantes, quorum Memoriale falsis assertionibus probabiliter consilio Coronensium Bulgarorum et Graeculorum Fogarasini toleratorum excoctis, repletum asseruit.

Hinc falsissimum esse, quod antea illi ullo unquam tempore, contra Unionem reclamassent; in contrarium probari posse quod Unitos Ep[iscopos] pro suis recognoverint, donaria Ep[iscopis] complentia, eisdem Unitis dederint eosque, ut a se propositi ordinibus sacris [f. 642v] initiarentur, sibusque pro parochis darentur, petierint, et unitos popas pro parochis habuerint; non itaque tales ipsis obstruosos, sed veteres, hactenus fungentes, jubente

Sua Ma[jes]t[ate], manutentos fuisse. Concedi quidem, *Coronenses, Fogarasienses et absque domiciliis in Civitate Cibiniensi degentes Graecos*, ne videlicet his, cum domiciliati non

essent, Unio amplectenda, siquidem jam in Turcia, jam vero quaestus gratia in Tran[sylva]nia, sed nec hic, nec ibi, constanter commovarentur, proponeretur, salva tamen in ipsos Jurisdictione Episcopi ordinarii provincialis, si necesse fuerit, etiam matrimonilibus casibus illustranda. Unde allatum sub A[...] Diploma [...] mercantilem trium locorum conditionem

respicere clarum est, non vero plebem Valachicam, juxta praemissa legitime unitam, illisque tanquam instabilis ubicationis hominibus indultum esse, ut Ritus suum Graecum sequantur

Jurisdictionem vero Ep[iscop]i Uniti etiam in hos ergo stetisse, donec Generalis L[iber]o B[aro] a Tige, qui a reluctantibus Ep[iscop]o Pataki Viennae existente, sinistre informatus,

in illam adductus est sententiam, ut, qua Interimale supremus Valachiae Austriacae Director, consendirectia reluctantium ab Ep[iscop]o Rimnikiensis dependentiam, quam moderni

refractarii in solidum trahunt suae defectionis argumentum. Idcirco consilia eo converti posse, Petrus Dobra adstruit, ut subfato hoc offensionis lapide Jurisdictio ordinarii Ep[iscop]i

(Uniti) in Tran[sylva]nia, in refractarios Coronenses pro nunc a Carlovitzensi Metropolita dependentes restabiliatur. [f. 643r]

Verum esse aequae, quod, quia Valachi esset *glebae adscripti seu domiciliati*, imo nonnulli, utut inferioris conditionis *Nobiles*, medio Rescripti Leopoldi Caesaris de A[nno]

1701, per illos citati, ob bonum pacis et tranquillitatis liberum permissum fuisse, ut se uni e receptis Religionibus [...] vellent uniant, si vero nollent, Ritus suum, quem hodieum

impertubate sequuntur, retineant. Sed per hoc nullatenus excludi amplexam, professam et medio saeculo sancte ab ipsis servatam Unionem, vel ex quo spontanea fuerit ejusdem

receptio, et ipsimet gavisi sint, suum Clerum a praestationibus anterioribus exenitum, et conditioni latinae, quoad omnes immunitates, jurisdictiones et praerogativas, ad invidiam A catholicorum, Apostolici Regis autoritate aequiparatum. Quae exemptio meritum et effectus erat S[anctae] Unionis. Quae ut amplius denudaretur, et Augustae Aulae etiam [f. 643v] dignoscenda proponeretur, eorum quos in defensionem proterve adducunt retorquet arietes.

„Dicit nimirum effrons Supplicantium cohors, se tam apud L[iberum] B[aronem] Pataki, quam Klein, Ep[iscopos] successivos, Unionem hanc qua precibus, qua aliis obtestationibus deprecata fuisse. Producant igitur, exceptis Saltem Coronensibus, vel hujusmodi in particulari ipsis Ep[iscop]is porrectos, vel in Synodis generalibus exhibitor et lector; nec non de stylo Resolutionibus qualibuscumque demam indorsatos libellos, aut alia, quibus iniquitatem asserti vel per modum alicujus umbrae tueri valerent. Quod nunquam praertituri sunt vel ex eo, quod, ad tenorem superius dictorum, S[ancta] Unio his in locis firmiorem in modum stabilita fuisset et adulata omnium Sacerdotum Unitorum fide, et ipsorum plebeorum donariis, Ep[iscop]o ordinario ex consuetudine, vim legis habente, quottannis praestitis, dum et quando probari possit, et probetur fidelitate eandem specialiter Cibinii in suburbio et Vizoknae colentium.

Porro praecedit rustica audacia, et pareter quam quod violenter, se ad Unionem servandam adigi lamentetur, exutae omnem humanitatem frontes sibimet per captivitates personarum tam Eccle[si]a [f. 644r]-siasticarum quam secularium, mulctationes, varia damna, injurias, afflictiones, et alia id genus irrogata, et

per Officiales, signanter Petrum Dobra, quem in Specificatione Mulctarum B Prelatione fisc[alis] Directoris Dobra orig[inalis] d[ett]o 11 Jan[unarii] [1]749 [...] 92 [1]749 nominat Supplicantium Agens, causata, impudenter oggerunt. Sed de Causalibus horum, per ipsos flagitiose datis, altum filent.”

„Non negantur incaptivationes improborum et sceleratorum: In confessis sunt etiam mulctae seu articulariter, seu virtute *Instructionis Protectoralis*, flagitiosis inflictæ: verum horum sequentibus §§ recensentur causalia. Quorum *primum* est: quod in *specificatis supplicantium Districtibus* quam primum spargi et audiri coeperint pravae contra Unionem Impostoris Visarionis inspirationines, illico imprudens, omnique iudicio carens scelerata colluvies, *se contra* religionem Majjes[t]at[is] Romano-Catholicam audacter et proterve erexerit, illam puram putam Idolomaniam, sine [f. 644v] omni formidine passim proclamaverit; omnia Sacra et Sacramenta Ritus Latini nihil aliud, quam abominationes et pollubra, infamare, ne quidem honori Majjes[t]at[is], quo minus se reos Laesae Majjes[t]at[is] redderent, parcentes, et propterea, quod cum hac abominabili religione Romano-Catholica eorum sacerdotes una cum ipsis supplicantibus uniti fuissent.

II-do In Sacerdotes unitos sceleratos manus injecerunt, verberibus, vulneribus, et quibus, quibus poterant ignominiosis, scandalosisque, et vel auditu horrendis contumeliarum speciebus affectos, tractatos et e sacro per barbam extractos, de templis ejecerunt:

III-tio Cum aliqui auditorum darentur mansuetioris indolis, et a frequentatione Templi non subito ad tumultuosum hunc clamorem [f. 645r] se avelli passi sint, inter se ipsos pessimum hominum genus mulctam 12 fl. constituerunt in tales, qui vel templum adire praesumerent.

IV-to Omnia templa, paludamentis sacra supellectile, libris, candelis, candelabris, crucibus prius spoliata, ad altitudinem unius circiter ulnae suffoderunt, tanquam Unitorum sacerdotum pedibus polluta, et indigna, Schismaticis pedibus calcari, nisi ejecta terra, quam Uniti calcaverant; icones, parietes templi aeque tanquam res abominandas et pollutas abluerunt; sacram synaxin per unitos sacerdotes, et oelum pariter ab Episcopo ordinario consecrata ludiobriose conculcanda de sacrariis, sacrilegis manibus ejecerunt; imagines denique, per *Catholicos* templis eorum oblatas, aut cruces, [f. 645v] in coemeteriis erectas, confregerunt, consciderunt, et Vulcano consecrarunt. Dignum ferro expiari nefas!

V-to Sine luce, sine cruce, sine sacramentis, defunctorum suorum cadavera inhumanda eduxerunt, nonnulli extra Coemeteria, hoc sibimet persuadentes, in dignum esse locum, ut Graeci Ritus non unitum cadaver sinu recipiat. Si qui habuerunt recentia funera, comitantibus Unitis sacerdotibus educta, et humi condita, eadem exhumarunt et alio Ritu rursus inhumarunt.

VI-to Neglectis, et taliter profanatis templis, quorum non paula fundatus desolata et eversa sunt, /:quam primum fieri poterat,/ de numerosa extra provinciam ordinatorum poparum cohorte sibimet providerunt, [f. 646r] hos in templa, eorumque et sacramentorum administrationem illegitime, contra auctoritatem Ordinarii, potentia mediante, introduxerunt contra Regni et Ecclesiae orientalis Constitutiones. Sic ubi vero

VII-mo Schismatici popae, ob praesentiam Unitorum, non fiderent templa adire, concurrebat malitiosa hominum sex ad aliquem locum distinctum, et vetulis, aniles fabulas praeorantibus devote adstabat, loco com[m]unione paschalis apices ramusculorum, turæ propellentium seu pullulantes, distribuebant Hecubae, ut et moribundis. Perinde

VIII-vo In audito modo, et forma damnata, nascentes, scilicet in nomine Dei, et filii B[eatae] Virginis, Sancti Nicolai, et, quod Gentilismum sapit, Orientis, illa die solis, baptizabant; [f. 646v] plurimi autem Valachorum sine baptismo asservarunt infantes, ut absque lavraco interirent, multis etiam clandestine in senectute rebaptizatis et conjugibus re- copulatis, cum sum[m]o Improperio, quod, quicunque per Unitos baptizati, copulati, com[m]unicati et inhumati sunt, omnes sint damnati, vel viva mancipia diaboli.

IX-vo Jlli ipsi subaplenses, Sedium supplicantium Jncolae, contra Constitutiones Regni, per loca Alpestris clancularius cum Trans-Alpinis Calugeriis correspondentias, tenuerunt; articularibus poenis, ob praevaricationem confiniorem, dignissimi.

X-mo Resináriensis S: V: cadaver caninum, ut eo atrocius profanaretur templum, sub cura Unitorum Sacerdotum contra insolentiam plebis conservatum, intraxerunt in [f. 647r] Atrium, ut Sacerdos juxta Ritum antequam illucesceret dies, per illud in templum intraturus, impingeret. Ejusdem loci incola quid insolentissimus, in festo Coenae Domini, adstante ad Aras Sacerdote, et scara faciente, temerario ausu, per fenestram Sanctuarii, sclopo minori, jaculari ausus est, cum dicto: „Sic solent Germani excitare Christum sepultum.”

XI-imo Nonnullis Sacerdotum habitationibus ignes suppositi fuerunt, et aliquo funditus per malitiosam plebem demolitae, et tantum non omnes horum tumultuantium, locorum Presbyteri, publici

oneribus et exactionibus, autoritate rusticorum, facta etiam executione, contra regia Mandata, onerati sunt.

XII-ae Ex perversa et scelerata in Sacerdotes unitos conspiratione concluderunt, ut eorum animalia [f. 647v] in graege com[m]uni pagi non tollerentur, neque adaquentur; neque quis pagensium incolarum, cum Sacerdote unito loquatur com[m]edat, et ex eodem vase bibat, sed tanquam infamem, angue et cane pejorem, devitet:

Quodque malitiam auget

XIII-tio Conspiravit animositas rustica, ut nullus filias Unitorum Sacerdotum, sub poena statuta, matrimonio sibi jungat: Ultro:

XIV-to Si Unitis funera contingant, accessum denegant: Uti Sede Sabasiensi Sacerdos nonagenarius defunctus, a solis suis domesticis, extra. Caematerium, /:nam illud a Schismaticis occupatum [f. 648r] fuerat una cum templo, :/pagensibus locum in Coemeterio denegantibus, inhumari tamquam infamis debuit.

XV-to *Hoc quadrien[n]io*, praeter infinita alia scandala, quae recenseri praetereuntur, contigerunt, contra Canones Graecos, plurima illegalia divortia, nullius iudicis interventu, et matrimonia, sine necessaria praesentia Parochorum imo etiam incestuosa, per Schismaticos Popas concessa et celebra. Fidem popae Schismatici in sylvis, locisque irreverentibus, com[m]unionem confecerunt, et rusticis hinc inde circumferendam in bursis, et de pago in pagum distribuendam pro pecunia dederunt.

XVI-to Fere omnes Supplices Com[m]unitates, comunibus sumptibus ad partes Turcicas, imo etiam in Turciam [f. 648v] per vias vetitas suscipiendorum ordinum causa, contra diserta suae Maj[est]at[is] Decreta, omnem cautionem, si quid eveniret, in se suscipientes promoverunt.

XVII-mo Prohibitas etiam, lege patria, legationes ad Carloviciensem Patriarcham, proditorie, deputarunt; alios vero, qui tota provincia circularentur et ad defectionem plebem animarent, exmiserunt.

XVIII-vo Contra iterata Sacram[ent]ae suae Maj[est]at[is] mandata, per com[m]issiones Guberniales vicatim et ad captum plebis publicata, Unitis Sacerdotibus stipendia demandata denegantes, onera vero publica imponentes. Ex adverso vero neoteris popis stipendia praestantes, eosdemque ab oneribus, quibus justa Decreta Regia subjici deberent exemptos stepportantes, et *denique* nulla ratione Mandatis Regiis se se accomodare volentes, capita sua factiosa erexerunt. Et multa alia moliti sunt, deinceps inquirenda.” [f. 649r].

Addit subinde, convocatis Cibinium tumultantium Communitatum Seniores, in Consessu P[atris] Superioris Soc[ietatis] Jesu Cibiniensis Galop, Theologi Ep[iscop]alis P[atris] Josephi Balog, Vicarii Petri Aron, nec non duorum Senatorum, praesente fiscali Directore Dobra, delicta sua agnovisse, meritamque propterea poenam deprecatos fuisse, et sub poenis articularibus sese ad resipiscentiam, meliorem frugem, receptionem Sacerdotum expulsorum, frequentationem Ecclesiarum et Sacramentorum, reliquaque, signanter ab omni violentia destitutos obligasse; ad quod poenas flagitiosis irrogandas, ex consulto suspensas fuisse; sed irritum fine, refractariis reatum atrociorum in modum continuantibus.

„Cum itaque, (sic continuat) ab his nullis consiliis, nullis rationibus, nullo erga mandata Majestatica respectu, coerceri possent, imo malum defectionis in tantum ingra-[f. 649v] vinceret, seseque per Emissarios Szelistensium et Resinarensium quaquaversum in tota provincia expeditor et divagante palmariter dilataret, totamque provinciam virulentio his, superstitionisque dogmatibus infeceret, repleturque e re visum est, ut Coriphaei tumultuosae hujus seditionis et innovationis, tam captivitate, quam etiam mulctis castigari tentarentur. Quod et factum est; licet mulctae, postquam omnia reliqua media adhibita fuerunt, se a contumacibus pro fabulis audita, pro extremo dictatae sint, et exactae tam articulariter evocatione mediante, quam ad vim Instructionis.”

Tranigrediendo ad Specificationem Mulctarum per querulantes praetensive solutarum, exhibitum, sum[m]amque 8372 fl. Hung. demonstrantem, idem fiscalis Director, statuit,

- 1) in defalcationem mulctarum..... 1581 hfl
- 2) pro mulctis per Tabulam Regiam dictatis, medio
Cancellistas desumptis..... 872 hfl

insimul itaque 2453 hfl

a sese: eorsque perces fuisse; supplices proinde Valachos [f. 650r] 5943 hfl justo plus soluisse praetendere, quorum intuitu concedit, quod Magistratus locorum eardem sum[m]as, pro residuis mulctis collegerint, ad earum administrationem nunc denuo moniti:

Relate ad erogationem harum pecuniarum remonstrat, ex illis sequentia fuisse soluta, et quidem:

Theologo Epi[scopi] Uniti... Pallovis, S[ocietas] J[esu].....240 fl.

Georgio Dobrai, Archi Diacono Dobrensi, Viennam Deputato.....	120
Vicario Petro Aaron.....	310
Mulctae Tabulares 872 f. in 2/3 Tabulae R[egiae] in 1/3	
Actori fiscali Directori	872
Cancellistis Endes et Andrási, per Vicarium Aaron conductis	120
Iisdem.....	219
Provincialibus, ad Religiosa inquirenda expeditio	190
Provincialibus, vice Adalberti Somlyai de Csik-Somlyo, ad describendum	
Protocollum Status Catholici ordinates (!)	50
An anuensi Directoris fiscalis, in rebus Unionis, Michaelis Honorio	
Ebner pro 4- annis	234
	in summa 2355 hfl

ita ut e perceptis 2453 fl. restaret 98 flni. Vicario Petris Aron enumerant.

His sic praemissis, Petrus Dobra subjunxit, "Nisi ad praegnantissima haec media recursum [f. 650v] fuisset, effrenis malitia defectionis etiam partes hucusque, aegre adeo, cumprimis studio et consilio Patris Rectoris S[ocietatis] J[esu] Claudiopolitani, praeservatas, impetasset. Unde hic acriori opus est ob stare remedio, et procul cunctatione, secus, quod saepius ingeminatum est, rusticis, hanc libertatem sequendam reliquere, nedum Unioni, verum etiam toti provinciae perniciosum fore, primum est divinare."

„Verum vel objicient illi, tumultuantibus favent, aut Unioni non adeo sunt addicti: Quisnam horum laborum et mulctarum hactenus desumptarum, in quantum exactae sunt, effectus? Ad quem facilis est et propta fuit responsio: 1-o omnes occupatas per Schismaticos Popas, et spoliatas Eccelsias esse Unitis restitutas, una cum sacra Supplextile. 2-do Schismaticis Popis terrorem esse incussum, ut non audeant modo tam temere, uti proximis annis Ecclesias invadere, numerosis eorum ad obedientiam accedentibus. 3-tio Popas Unitos esse iterum a plebe receptos. 4-to Eorum stipendia et stolos, superioribus annis denegatas esse persolutas. 5-to Plebem ipsam in tantum esse humiliatam, ut cum receptis unitis [f. 651r] Sacerdotibus in Sede SzászVárosiensi, Sabaesiensi, Mercuriensi, a potiori etiam Cibieniensi, demptis Szelistye et Resinár, (: quannis et hi hoc se facturos spopodissent;) nec non in Terra Fogaras, demtis quibusdam Graeculis, frequendat Ecclesias, et a suis Unitis Sacerdotibus dependent, Sacramentorumque tot annis contemptorum, administrationem expetar."

„Si proinde hic rigor in refractarios, si quid adhuc se manifestarent, et factiosa capita erigerent, continuaretur, et clementia Suae Maj[estatis]t[at]is, cum protectione contra Adversarios hujus intentionis, accederet, cumprimis hoc tempore, quo Valachi, Vienna reduces, se denuo longe, quam ante acerbius reclamantes erigunt, spes est fore, ut brevi tempore, Unio in pristinum statum reponatur, et pax tantum exoptata Eccelsiae redeat. Secus vero, si ad hujusmodi protervos clamores, aliud quidpiam, praeter spem disponderetur, aut, quod superi avertant, Monstra Szelistensium vel Resinarensium ductum, quem petunt suo memoriali, sequi relinquuntur, timendum est, ne quod expurgatum est, zizaniorum, denuo virulentis illis dogmatibus reviviscat, [f. 651v] et quod hactenus sanum permansit, inficiatur, et reviviscens Unio profundius ruat, aut penitus suo malo immoriatur."

In calce tandem sat profusae huius diatribe, idem Petrus Dobra, rationes laborum in hac religiosa materia sui ex parte, cum jactura valetudinis, imo discrimina vitae suae exantlatorum, assignat sequentes: 1-o quod viderit, Decreta Regia apud perversam hanc gentem flocci pendi et contemni. 2-o quod salutem infinitarum animarum tumultuoso hoc refractariatu periclitari, qua Romano-Catholicus indolere debuerit, dum. 3-tio Ecclesiam R[omano] Catholicam a sceleratis et sacrilegis infamiter proscindi, et 4-to tranquillitatem et pacem publicam seditiose turbare observasset. 5-to tandem, fecisse etiam aliquo privato amore, ne dicat, indiscreto Nationalitatis, ne misera haec Natio, ab aliquot annis meliori conditioni reddita in pristinam, temerario hoc ausu relabevetur conditionem, et ACatholicis ministris praestitam servituitem. Nam utut, ab incunabulis, in scholis honoris et virtutis, sub cura P[atris] P[atris] S[anctae] Societatis Jesu educatus et eruditus, Catholicusque excreverit, conserveritque, nihilominus Nationalitatem recognoscere debeat. Utinam et alii complurimi, qui ex eo, quod ab aliquot retro annis calvinizarent, Hungari dici volunt, recognoscerent! Quibus praemissis ab officio Protectoris Unionis absolui et dispensari petiit. —"